

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania J. Ż.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o zwrot nienależnie pobranych świadczeń,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt III AUa [...]

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2018 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez ubezpieczonego J. Ż. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 24 października 2017 r., zmienił ten wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 23 lutego 2017 r. częściowo i stwierdził, że ubezpieczony nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek za okres od dnia 16 października 2014 r. do dnia 23 lutego 2017 r. oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Ubezpieczony J. Ż. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 kwietnia 2018 r., zaskarżając ten wyrok w części dotyczącej punktu 2 i zarzucając mu w tym zakresie naruszenie prawa

materialnego, to jest art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które zawarł w pytaniach: 1) czy w sytuacji braku wiedzy i świadomości osoby wykonującej pracę „na czarno” co do rodzaju stosunku prawnego łączącego ją z podmiotem, na rzecz którego „praca” jest wykonywana, pobrane świadczenie można nazwać „świadczeniem nienależnie pobranym”? 2) jakie okoliczności wskazują na brak świadomości co do nienależności świadczenia, w szczególności czy taką okolicznością nie jest wykonywanie „pracy” bez ustalonego między stronami stosunku prawnego, późniejsze sądowe ustalenie stosunku prawnego oraz samodzielne zgłoszenie organowi ustalonego sądownie stosunku prawnego przez ubezpieczonego? 3) czy brak pouczenia o okolicznościach skutkujących koniecznością zawieszenia prawa do emerytury wskazujący również na tzw. „pracę na czarno” powoduje, że świadczenie nie jest nienależnie pobrane? 4) w jaki sposób osoba wykonująca tzw. „pracę na czarno” może wykazać fakt istnienia oraz rodzaj stosunku prawnego przy składaniu wniosku o emeryturę? 5) w jaki sposób osoba wykonująca tzw. „pracę na czarno” może przerwać łączący ją stosunek prawny celem uzyskania prawa do emerytury oraz w jaki sposób może udowodnić tę okoliczność?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej

jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też dodać, że w przypadku występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy

przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim wniosek ten nie zawiera bowiem jakiegokolwiek argumentacji prawnej, której konsekwencją byłyby sformułowane w tym wniosku pytania, nazwane przez skarżącego istotnym zagadnieniem prawnym. Przedstawione we wniosku „zagadnienie prawne”, ograniczające się do wcześniej zacytowanych pytań, nie spełnia wyżej wskazanych kryteriów również z tej przyczyny, że skarżący, wskazując na przesłankę występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego nie odnosi jej do żadnych przepisów prawa materialnego lub procesowego. Tym samym nie podejmuje w ogóle próby wykazania, że sformułowane przez niego wątpliwości, będące w istocie próbą uzyskania oceny zasadności zarzutu kasacyjnego, stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Istotne zagadnienie zawsze wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego albo z uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51). Niewystarczające jest więc samo sformułowanie pytań i nazwanie ich „zagadnieniem prawnym”, bez przedstawienia jurystycznej argumentacji służącej wykazaniu, że zagadnienie to rzeczywiście występuje i

wymaga wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 311/09, LEX nr 604212).

Niezależnie od przytoczonych już argumentów, Sąd Najwyższy zauważa też, że treść pytań skarżącego pozostaje w jawnej sprzeczności z ustaleniami faktycznymi dokonanyymi przez Sąd drugiej instancji, ponieważ pytania te zostały oparte na założeniu, że skarżący nie miał wiedzy i świadomości co do rodzaju stosunku prawnego łączącego go z podmiotem, na rzecz którego wykonywał „pracę na czarno” w okresie ubiegania się o prawo do emerytury. Tymczasem z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Apelacyjny na podstawie wcześniej dokonanej oceny zebranych w sprawie dowodów jednoznacznie wynika, że skarżący został prawidłowo pouczone przez organ rentowy o tym, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego oraz bez względu na wiek tego emeryta, a także, że charakter stosunku prawnego łączącego skarżącego z pracodawcą od dnia 2 stycznia 2011 r. nie budził u niego jakichkolwiek wątpliwości. Również z tej przyczyny omawiane pytania nie spełniają zatem kryteriów istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie zdołał wykazać potrzeby merytorycznego rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.

[aw]